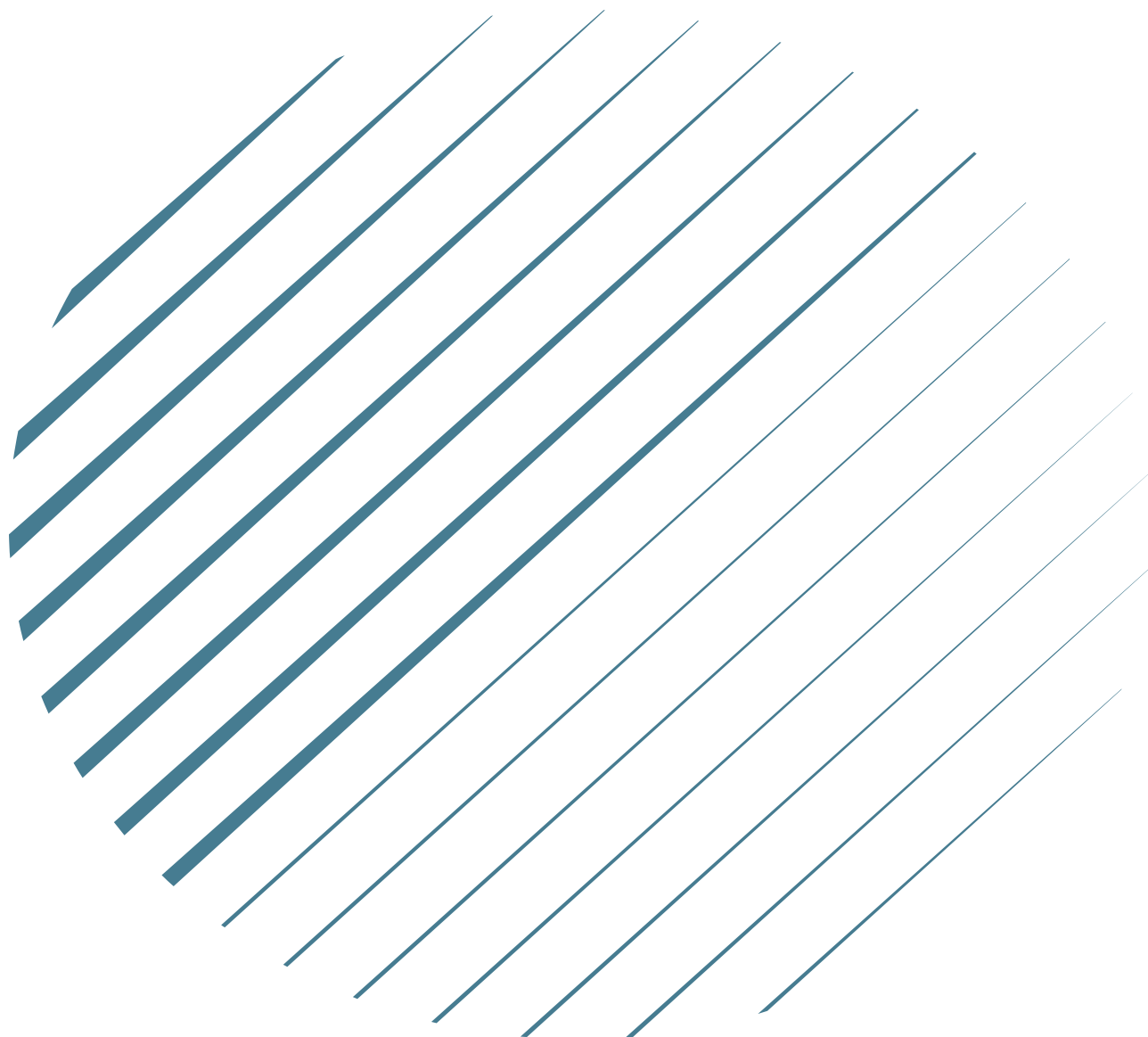

ANÀLISI DE NOTES DE PREMSA DELS MOSSOS D'ESQUADRA

**ESTUDI DEL CONSELL DE LA
INFORMACIÓ DE CATALUNYA**

JUSTIFICACIÓ

El present treball es basa en l'anàlisi de les notes de premsa emeses pel Departament de Comunicació dels Mossos d'Esquadra, amb la voluntat d'esbrinar si el redactat de les comunicacions que el cos policial distribueix als mitjans informatius s'ajusta al [Codi Deontològic dels Periodistes de Catalunya](#). La necessitat del treball sorgeix després de que el [Consell de la Informació de Catalunya](#) constatés que, en certes ocasions, davant les queixes presentades per particulars o institucions per una presumpta violació del Codi Deontològic, els responsables dels mitjans afectats han al·legat que el redactat de la notícia coincidia exactament amb el de la nota de premsa. Per dir-ho de forma més gràfica, la publicació ha argumentat que els seus redactors s'han limitat a "copiar i enganxar" les paraules de la nota de premsa. L'última ocasió en la que això ha succeït va ser arran d'una [queixa de la Fundació Bayt Al Thaqaha contra diversos mitjans, per "lenguatge discriminatori"](#). I en les al·legacions aportades per un dels mitjans, el seu responsable deia que el redactat prové "de notes de premsa dels Mossos d'Esquadra".

METODOLOGIA

Per dur a terme aquest treball, s'han estudiat totes les [notes de premsa](#) que des del Departament de Comunicació del cos de Mossos d'Esquadra s'han distribuït als mitjans, els 10 primers mesos de l'any 2019. Concretament, des del 10 de gener fins el 31 d'octubre. Considerem que aquesta mostra és representativa per a l'anàlisi proposada. El treball s'ha fet analitzant sota els criteris del [Codi Deontològic](#) i els seus corresponents annexes els comunicats de premsa. L'objectiu era saber si la informació enviada als mitjans pel cos de Mossos d'Esquadra s'ajusta a les normes ètiques que regeixen la professió a Catalunya. Un cop realitzat el treball de camp, els tres ponents d'aquest Estudi han posat en comú els resultats i han elaborat el següent document.

Cal dir, per començar, que, en general, les notes de premsa emeses pel cos de Mossos d'Esquadra s'ajusten en un percentatge molt elevat a les normes contingudes al Codi Deontològic. En aquest sentit, és destacable el rigor que mostren amb la presumpció d'innocència (Criteri n. 10 del Codi Deontològic) de les persones detingudes o acusades, que són, molt sovint, els subjectes de les notes informatives que s'examinen aquí.

Tot i això, i a causa d'alguns aspectes concrets que detecta l'estudi, creiem pertinent fer una sèrie d'observacions per millorar, des d'una perspectiva ètica, la comunicació del cos de Mossos d'Esquadra amb els mitjans.

1.- Nacionalitat. Totes les notes de premsa analitzades informen de la nacionalitat dels detinguts o acusats i de les víctimes, tant si són espanyols com si provenen de qualsevol altre país del mon.

Cal suposar que, des d'un punt de vista policial, constatar la nacionalitat dels actors d'allò que es descriu en un atestat és del tot imprescindible. Tant dels subjectes actius com dels subjectes passius. És obvi que juntament amb l'origen nacional, l'informe policial recull moltes més dades personals que no s'esmenten en les notes de premsa i que, no obstant, han de ser valuoses en la identificació policial i en la posterior resolució judicial. Des del punt de vista de la informació periodística, però, creiem que la nacionalitat dels detinguts o de les víctimes és del tot irrellevant en la majoria dels casos i que les notes de premsa emeses pel Cos de Mossos d'Esquadra haurien de prescindir d'aquesta dada, sempre que no fos indispensable per a la comprensió des fets.

No sempre, però sí en moltes ocasions, informar de la nacionalitat dels presumptes delinqüents pot afavorir l'estigmatització de certs grups, sobre tot quan es tracte de persones provinents de països o zones amb conflictes bèl·lics i amb una forta taxa de migració o de col·lectius de cultura, religió o ètnia diferents.

En un sentit estricte, no podem afirmar que, pel fet de desvelar la nacionalitat dels sospitosos o de les víctimes, les notes de premsa distribuïdes pel cos de Mossos d'Esquadra vulnerin el Codi Deontològic. Però pot donar peu, en canvi, a que la utilització d'aquestes dades per part d'alguns mitjans acabi originant informacions que vagin en contra d'allò que diu explícitament el Criteri 12è.: "No es pot discriminar cap persona a causa de la seva condició sexual, discapacitat física o mental, creences, origen ètnic, nacionalitat i extracció social."

Sovint es detecta que, quan els acusats de delinquir pertanyen a aquests col·lectius, alguns mitjans són més propensos a donar rellevància informativa a la nacionalitat dels sospitosos. I, en canvi, eludeixen aquesta dada quan els presumptes culpables pertanyen al nostre entorn geogràfic o cultural.

Que la discriminació que pot derivar-se de l'origen nacional o ètnic dels subjectes de la informació és un tema que preocupa al Consell de la Informació de Catalunya en dona fe la declaració feta el 24 de juliol de 2006 i afegida al Codi Deontològic com a Annex F, sota l'epígraf *Recomanació sobre a cita de nacionalitat i ètnies*:

La utilització per part dels mitjans audiovisuals de paraules i conceptes relacionats amb la nacionalitat o llocs de procedència per designar en titulars a un individu o banda d'individus que han comès actes delictius és discriminatòria.

Quan el tractament que donen els mitjans de comunicació a les informacions pot entrar dins d'un context discriminatori a fi de cridar l'atenció del lector, el que es provoca és que els ciutadans tinguin una actitud negativa respecte al fet migratori i als immigrants. El CIC recomana als mitjans de comunicació que actuïn amb especial responsabilitat i rigor en el cas d'informacions o opinions amb continguts que puguin suscitar discriminacions per raons de gènere, ètnies, creences o extracció social o cultural, és a dir, evitant-se en tot cas les generalitzacions i l'etiquetatge de les persones per trets diferencials, ja siguin ètnics, religiosos, econòmics o socials. En tot cas, si el mitjà considera que la nacionalitat dels protagonistes és noticable, i sempre per tal de no fomentar en el receptor impulsos discriminatoris, el CIC recomana que aquesta dada s'esmenti sempre, siguin d'on siguin els autors dels fets descrits.

L'actitud seguida pel departament de comunicació del cos policial és la descrita en l'última frase d'aquest annex. Però atès que un departament de comunicació és una font que proveeix d'informació als mitjans, creiem que en la majoria de casos no cal citar la procedència ni dels acusats ni de les víctimes, ja que és irrellevant. Basem aquesta recomanació, com ja hem dit, en la voluntat d'evitar que alguns mitjans utilitzin aquestes dades en contra del Criteri 12è, esmentat anteriorment.

Evidentment, de vegades la nacionalitat dels acusats i de les víctimes sí que és informativament rellevant i necessària per entendre la notícia i que cal facilitar-la. Citem, a tall d'exemple, [la nota](#) on s'explica una operació amb la col·laboració de l'Europol, consistent en l'alliberament d'una dona de nacionalitat eslovaca retinguda per un home d'un país asiàtic. El motiu de tenir-la captiva era pressionar-la per casar-s'hi i obtenir, així, la condició de ciutadà europeu.

2.- Dret a la privacitat. El criteri 9è del Codi Deontològic, que empara el dret a la privacitat, diu que "les persones han de ser tractades amb respecte i dignitat, particularment les més vulnerables". Tenint en compte aquesta recomanació, creiem que dues de les notes estudiades podrien vulnerar aquest principi. Es tracta de dues detencions per presumpte violència sexual. En ambdues, l'explicació està feta amb un excés de detall, que va en contra de la privacitat que mereixen les víctimes.

De nou estem davant del conflicte entre un atestat i una nota de premsa. Si l'informe policial ha de ser detallat i explícit –per imperatius judicials–, creiem que la informació periodística no ha de

detallar els fets vexatoris per no afegir més sofriment a les víctimes i per preservar el seu dret a la intimitat. I malgrat no es desvela en cap cas la identitat de les dones agredides, les víctimes i el seu entorn sí que s'hi poden reconèixer.

Es tracta, concretament, de la notícia difosa el 13 de gener sobre [la detenció d'un home](#) per extorquir una dona que va conèixer en una xarxa social i una altre del 27 de setembre sobre [l'ingrés a presó d'un agressor sexual](#) que simulava oferir feina a personal de la neteja per obtenir a canvi favors sexuals. En ambdós casos el relat detalla amb minuciositat l'aproximació dels presumptes agressors a les víctimes i les reaccions de les persones agredides. Creiem que el dret a la informació ha de ser compatible amb el respecte a les víctimes, i que "informar de manera acurada i precisa", com exigeix el Criteri primer del Codi Deontològic, ha de ser compatible amb el respecte a la intimitat, la privacitat i l'autoestima de les víctimes. Sovint, l'explicació minuciosa dels fets no aporta cap dada significativa a la notícia i es ofensiva per a la víctima i el seu entorn. En la segona notícia, una de les persones agredides era una menor, fet que obliga, encara més, a mantenir una especial sensibilitat cap a la víctima.

3.- Imatges. Algunes notes de premsa del cos policial inclouen fotografies per complementar de forma gràfica els fets exposats. Es tracta, generalment, d'imatges d'actuacions dels agents, de partides confiscades a sospitosos o de fotografies preses per càmeres de seguretat. En molts casos, la fotografia queda implícitament explicada en la nota de premsa. Però en altres la falta de documentació precisa les converteix en imatges ambigües. Creiem que és precís acompanyar les fotografies amb una breu descripció que les documenti, per evitar-ne males interpretacions o per matisar-ne els detalls. Si més no, en aquelles en les quals no quedin perfectament clars els objectes o les situacions mostrades.

Per explicar-ho amb més precisió ho hem sintetitzat en dues de les mostres analitzades:

1.- Juntament amb la nota de premsa de la desarticulació d'un grup criminal especialitzat en [robatoris a domicilis](#) (16 d'octubre) es distribueix una fotografia del que sembla material confiscat als atracadors. Entre els elements que s'hi mostren, hi ha una tarja d'una companyia d'assegurances en la qual s'identifica clarament el titular. Es el nom d'un de les persones detingudes? Pertany aquest document a una de les víctimes? Si fos així, la imatge podria estar vulnerant el Criteri novè del Codi que defensa el dret a la privacitat de les persones. Una breu documentació de la imatge (o peu de foto) aclariria el dubte.

2.- Juntament amb la nota de premsa que informa sobre la desarticulació d'un grup criminal especialitzat en [robatoris a comerços](#) (14 de juny), es distribueix una fotografia que mostra un grup de policies entrant a la casa on té lloc l'operació. La imatge permet identificar el número del portal i, al tractar-se d'una operació feta en un poble petit, identificar l'edifici amb tota claredat. Atès que es tracta d'un pla bastant curt, no es pot determinar si el portal forçat pels

agents correspon a un bloc de pisos o a una casa amb un sol habitatge. Si es tractés del primer cas, caldria identificar a quin habitatge s'ha actuat per evitar criminalitzar la resta de veïns del bloc.

CONCLUSIONS

De l'anàlisi aplicada a la mostra escollida es desprèn que en la majoria dels casos la informació tramesa als mitjans pel cos de Mossos d'Esquadra es fa seguint els criteris definits al Codi Deontològic de la professió periodística a Catalunya. No obstant, l'Estudi detecta que sistemàticament les notes de premsa de la policia catalana inclouen la nacionalitat dels presumptes delinqüents i de les víctimes i que aquesta és una dada casi sempre irrellevant des del punt de vista informatiu. Creiem que és innecessari i, en tot cas, instem als mitjans receptors a no utilitzar la nacionalitat de víctimes o presumptes delinqüents per discriminar o criminalitzar els col·lectius nacionals o ètnics més desfavorits.

També s'ha detectat que, en quantitat minoritària, algunes notes de premsa contenen explicacions detallades de fets relacionats amb activitats delictives que poden vulnerar el dret a la intimitat de les víctimes. Creiem que les comunicacions de les actuacions policials dirigides als mitjans han de filtrar les dades i els detalls que, si bé són necessaris en un atestat policial, no han de transcendir en la informació periodística per no afegir més dolor a les víctimes.

Finalment, pel que fa a les fotografies distribuïdes conjuntament amb algunes de les notes de premsa, caldria documentar les imatges (amb una breu explicació o peu de foto), sobre tot aquelles que contenen elements que puguin induir a la confusió. Aquesta mesura pot facilitar als mitjans a seguir escrupolosament l'annex A del Codi Deontològic que recomana "fer constar sempre el lloc i els elements rellevants que identifiquen la imatge". Cal dir també que valorem molt positivament l'ús d'eines informàtiques per desfigurar la cara en totes aquelles fotografies distribuïdes pel cos policial en les que s'hi podria identificar persones concretes.

S'espera per tant que el present informe serveixi al Departament de Comunicació dels Mossos d'Esquadra de pauta per garantir que la informació que emet és responsable i està fermament compromesa amb els principis de veracitat i justícia.

Així mateix, es recorda als mitjans la seva responsabilitat en el compliment dels principis ètics i la necessitat de contrastar totes les informacions amb més d'una font. En aquest sentit, entenem que qualsevol nota de premsa és una informació de part i que, sense qüestionar-ne la seva veracitat, cal sempre contrastar-la. I, en tot cas, si es transcriu literalment la totalitat o part d'un comunicat de premsa, cal especificar qui ho diu o citar entre cometes les paraules de la font oficial, assenyalant-ne l'origen.

Barcelona, gener de 2020

Estudi realitzat pel Consell de la Informació de Catalunya i aprovat en

Reunió plenària de data 8 de gener de 2020

Rbla. Catalunya 10 1er 08007 Barcelona

www.fcic.periodistes.cat

cic@periodistes.cat